

Svanedammen i Øster Hornum

Tekst og opsætning Niels Nørgaard Nielsen, Lokalthistorisk Arkiv

Nu om dage kaldes den Andedammen, før var det Svanedammen. Før igen var den skabt til at fungere som opstemning af vand til et lille vandkraftværk og endnu før var der på stedet bare en flad, sumpet eng.

Indtil for godt og vel 100 år siden flød vandet i bækken fra sit udspring for foden af Katbakken frit gennem Øster Hornum. Ved landevejen mod Nibe blev den i en stenkiste, der ses midt i billedet, ledt under denne og ad mindre bække over engen og dannede her begyndelsen til Hasseris Å.

Bækken løber i øvrigt stadig gennem Øster Hornum, nu blot lagt i rør, hvilket skete engang i 1930'erne.

På dette billede, taget fra kirketårnet i 1915, ses til venstre for huset i midten det stykke eng, hvor dammen senere blev anlagt.

Ser man rigtig godt efter, kan det ses, at fra Præstegården gik udkørslen over en bro over bækken ud til Nibevej. Til venstre for denne anes yderligere dammen ved Præstegården.

Dette vandhul foran Præstegården var den oprindelige dam, hvor kreaturer kunne vandes.

Om børnene forsøger at fange fisk eller hvad de foretager sig med de lange kæppe er ikke muligt at afgøre. Billedet er fra omkring år 1900.

En flok initiativrige mennesker, med malermester Viggo Hovgaard i spidsen, fik i 1916-17 etableret et lille vandkraftværk, der producerede jævnstrøm til indendørs belysning om aftenen. Det var for at opstemme vand til dette, at dammen blev anlagt. Bækken gennem byen og en række kilder på stedet skaffede vand til værket, som blev nedlagt 1925, da der kom vekselstrøm til byen.

Turbinehuset ses længst til venstre.

Dammen kom herefter til at ligge hen i mere eller mindre forfald i godt og vel ti år, indtil en gruppe borgere midt i 1930'erne tog initiativ til med egen arbejdskraft at omdanne den til et lille rekreativt område; en dam med stensatte sider, en lille ø i midten og en sti langs kanten.

Hvis nogen kan genkende nogle af deltagerne, vil Lokalthistorisk Arkiv gerne have et tip.

Her er det en af initiativtagerne til anlæggelse af bydammen, smedemester Niels Andersen, der er i færd med at færdiggøre den lille ø midt i dammen.

Bygningerne i baggrunden er nogle skure, der har tilknytning til Fattighuset, der lå for enden af dammen ud mod Nibevej.

Hvad der før havde været et vandhul til vanding af kreaturer ved Præstegården, blev omdannet til endnu en fint anlagt dam, Præstegårdsdammen, hvor pastor Paulus Kiilerich fik anlagt et lille lysthus, og børnene fik en lille båd at sejle i.

Ingen bydam uden svaner, så sådanne blev også anskaffet og behørigt stækket, så de ikke fløj bort med deres artsfæller. Herefter blev dammen kaldt Svanedammen.

Her er det blandt andre Helene Rønn, Marie Simonsen, Klara Rønn og Peter Rønn, der fodrer svanerne en gang i 1940'erne.

Om vinteren, når dammen frøs til, kom svanerne i stald hos købmand Jørgensen.

Når det er varmt og der er for langt til Hornum Sø eller friluftsbadet i Støvring, for ikke at tale om Vesterhavet, kan man da altid tage sig en dukkert i dammen, som disse to gjorde omkring 1955. Svanen i baggrunden tager situationen med ophøjet ro.

Om vinteren kunne dammen også bruges til at løbe på skøjter på - og det er der stadig nogle, der gør, selvom isen ikke er lige sikker alle steder.

Svanerne fodres i 1964 af købmandsfrue Jørgensen med hjælp af nogle børn.

I baggrunden kan man se købmand Emil Jørgensen i færd med at tale med en kunde, der får tanket Esso-benzin på sin bil.

Nedfaldne blade og andet materiale får fra tid til anden dammen til at muddre til, så den må oprensnes. Her er det i 1964, hvor det er Moldbjerg Maskinstation, der har fået opgaven. Arbejdet følges ivrigt af en flok tilskuerne.

Ved oprensningen i 1964 blev der fanget flere ål, der havde gemt sig i muddret. Her er det Arne Andersen, ejer af Moldbjerg Maskinstation, der præsenterer et flot eksemplar for Peter Larsen, Egon Overvad og Tage Jensen fra Moldbjerg.

På et tidspunkt op i 1980'erne var det slut med svanerne. En flok ænder tog gladelig det nu ledige område i besiddelse, hvorefter dammen blev kaldt Andedammen. Her er en familie i 1989 taget ned til dammen for at fodre ænderne.

Dammen er et yndet udflugtsmål for byens dagplejere og deres børn, der får en sjov oplevelse med at fodre ænderne.

I 1994 blev dammen vært for "Tour de Andedam", arrangeret af FDF. Ikke alle fartøjer var lige sødygtige, men sjovt var det, og lidt godmodigt drilleri kunne kompensere en hel del for fartøjernes manglende sødygtighed.

Da der i 2014 blev foretaget et større kloakeringsarbejde gennem Øster Hornum, blev dammen i en periode brugt som mellemstation for det grundvand, der blev pumpet op fra udgravningerne.

At der er meget kalk i undergrunden kommer nok ikke bag på nogen, men helt autoriseret var fremgangsmåden vel ikke, idet fisk og andre dyr i Hasseris Å bestemt ikke brød sig om kalkvandet.

Borgerforeningen og andre havde gennem mange år forgæves sendt ansøgninger fra til kommunen om oprensning af dammen. Endelig, i november 2017, kom der skred i sagen.

Her er vandet så nogenlunde lukket ud af dammen - og Hasseris Å blev godt og grundigt mudret til.

Før arbejdet med at fjerne det årgamle mudder i dammen gik i gang, blev der fjernet en del af de største træer langs kanten.

Manden i forgrunden er iført waders, hvilket er ganske fornuftigt, når man skal igennem det tykke lag mudder.

Med gummiged og andet kraftigt grej blev dammen tømt for mudder, selv om det kunne være svært at afgøre, hvor langt man skulle gå ned for at sige, man havde nået bunden.

En stor, fed ål kom pludselig til syne ude i mudderet. Føreren af gummigeden fiskede den op med grabben, så den kunne blive fotograferet - for straks efter forsigtigt at blive lempet ned i bækken, hvor den skyndsomt forsvandt.

Den mindre sø, ovre ved præstegårdshaven, blev også oprenset. Vandet strømmer lystigt ud i søen fra drænrøret nederst til venstre.

Når det bliver forår, vil dammene være tilbage i deres mest idylliske og smukke form!